

Mezi etnografií, folkloristikou a muzejnictvím

Alena Prudká

V letošním roce, v březnu 2021, jsme vzpomněli nedožitých devadesátých narozenin PhDr. Karla Pavlišťka, CSc., a k jeho počtě uspořádali Klub H+Z spolu s Muzeem jihovýchodní Moravy ve Zlíně ve spolupráci s Českou národopisnou společností, pod záštitou ministra kultury České republiky a senátora Jiřího Čunka dvoudenní etnografickou konferenci, která byla věnovaná jednotlivým oblastem Pavlišťkovy odborné práce.

Proběhla ve dnech 6. a 7. září 2021 v Muzeu jihovýchodní Moravy ve Zlíně a její název *Mezi etnografií, folkloristikou a muzejnictvím* napověděl, v jakých oborech odborná práce Karla Pavlišťka především spočívala. Konference se zúčastnila čtyřicítka zájemců z akademických a vysokoškolských pracovišť, z muzeí i z řad poučené veřejnosti. Účastníci, etnologové z pracovišť AV ČR v Praze, v Brně, z Masarykovy univerzity i z muzeí Zlínského kraje, přednesli odborné příspěvky právě z těch oborů, jimž se Karel Pavlišťka celoživotně profesně věnoval, tj. z etnologie, folkloristiky a muzejnictví.

V programu konference byly prezentovány příspěvky s folkloristickou tematikou, práce věnované muzejní dokumentaci, resp. terénnímu výzkumu, tvorbě muzejních sbírek, využití výsledků terénní dokumentace při prezentaci oboru.

Folkloristickým tématům se věnovali přednášející z Etnologického ústavu AV ČR a z Masarykovy univerzity v Brně. Lucie Uhlíková se zabývala valašským mužským tancem odzembkem, jeho historií, pojetím a vnímáním samotnými tanečníky, a zhodnotila jej také ve vztahu k jinému mužskému tanci – verbuňku (*Valašský odzembek perspektivou studia kulturní identity a kulturního dědictví*).

Obr. 1: Konference *Mezi etnografií, folkloristikou a muzejnictvím*, 6. září 2021. Fotoarchiv MJVM. |

Tématem etnomuzikologického příspěvku Zdeňka Vejvody (*Historické sestavy českých dudáckých muzik v produkci současných folklorních souborů*) bylo srovnání podob dudáckých hudebních sestav v 19. a první polovině 20. století, to je tradičních sestav v jejich „druhé existenci“, v produkci současných folklorních souborů.

Matěj Kratochvíl se zabýval ve svém příspěvku (*Folklorní hnutí jako most mezi lidovou hudbou a jinými světy, různé podoby revivalu*) otázkou, do jaké míry folklorní hnutí coby institucionalizovaná podoba oživování tradiční kultury ovlivnilo přijetí této kultury v dalších hudebních oblastech, jak se prostřednictvím folklorních souborů o hudebních tradicích dozvíдалo širší publikum.

Slovesnému folkloru a terénnímu sběru se ve svém příspěvku věnovala Jana Pospíšilová (*Zápisy slovesného folkloru na Valašsku v rámci tzv. wollmanovské sběratelské akce*). Přiblížila sběry Franka Wollmana, českého slavisty a komparatisty, z let 1929–1933 na Valašsku. Nález terénních záznamů, považovaných za ztracené, přináší možnost vydání edice a zpřístupnění výjimečného dokladu lidové ústní tradice v meziválečném období.

Jiří Čevela z Ústavu hudební vědy FF MU Brno ve svém příspěvku (*Souvztažnosti vývoje mediální prezentace a zvukových nahrávek cimbálových muzik na příkladu Uherskohradištska*) představil svůj několikaletý výzkum prezentace cimbálových muzik z uherskohradištského regionu, jejich mediální aktivity a možností využití v masových médiích.

Jana Tichá z Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm představila celou širší nabídky kulturních a aktivizačních programů, jimiž se rožnovské muzeum prezentovalo v průběhu své existence, a upozornila na možnosti audiovizuální dokumentace a tvorby, mj. i v internetovém prostředí (*Muzeum v přírodě a nemateriální kultura: Prezentace zvykosloví ve Valašském muzeu v přírodě*).

Obr. 2: Účastníci konference při prohlídce muzejních expozic. Fotoarchiv MJVM. |

Ondřej Machálek z Muzea jihovýchodní Moravy představil svůj výzkum zaměstnání obyvatelstva v jedné z obcí Podřevnicka (*Transformace domácí výroby dřevěného nářadí do přidružené výroby JZD na příkladu dřevovýroby v Držkově*), jímž navázal na rozsáhlou dokumentaci Karla Pavlišťáka z 60. let 20. století a ukázal proměnu tohoto výrobního odvětví v podmínkách přidružené výroby v JZD.

Ivana Spitzer Ostřanská z Muzea regionu Valašsko ve Vsetíně ve svém příspěvku věnovaném sušárnám ovoce na Valašsku (*Sušení ovoce v tradičních valašských sušárnách – nové podoby staré tradice*) podala přehled o významném fenoménu východní Moravy – tradici sušení ovoce v samostatně stojících objektech. Představila i současné podoby a možnosti obnovy a provozu sušíren.

O Archivu H+Z, specializovaném pracovišti Muzea jihovýchodní Moravy, který vznikl v roce 1995 z iniciativy Karla Pavlišťáka, o mimořádném sbírkovém souboru, jeho genezi i současnosti referovala Magdalena Preiningerová z domovské instituce (*Archiv H+Z. Budování sbírky cestovatelských fondů v MJVM*). Přiblížila jeho současnou strukturu a možnosti jeho badatelského a popularizačního využívání jak aktuální, tak perspektivní.

Druhá část konferenčních vystoupení byla věnována drobnějším příspěvkům a zdravicím, v nichž přednášející připomněli práci Karla Pavlišťáka z různých úhlů pohledu.

Způsobu, jak Karel Pavlišťák pracoval s poznatky a výsledky získanými terénním výzkumem a jak je zúročoval v prezentační části své práce, se věnoval příspěvek Aleny Prudké (*Terénní dokumentace proměn tradiční kultury a její využití v prezentaci. Výzkumy Karla Pavlišťáka*).

Věra Kovářů, bývalá etnografka zlínského muzea, připomněla ve svém vystoupení (*Terénní výzkum a budování zlínských muzejních sbírek*) přelom 50. a 60. let 20. století, kdy se konstituovala pracoviště zlínského muzea a začala se rozvíjet jeho systematická odborná a sbírkotvorná činnost.

Obr. 3: Společenský večer proběhl v expozicích na hájence a v předhradí. Fotoarchiv MJVM. |

Lubomír Marušák, zakladatel soukromého tematického muzea v Držkové, představil ve svém příspěvku (*Prezentace tradičního zaměstnání v regionu. Budování tematického muzea*) vlastní projekt vybudování a provozování Muzea dřevěného porculánu v obci, která byla známá tradiční výrobou širokého sortimentu dřevěného nářadí a v níž Karel Pavlišťík sbíral, dokumentoval i pracoval.

Petr Novotný přiblížil okolnosti založení a setrvalou aktivní činnost mužského sboru Mužáci ze Zlína, u jehož zrodu stál Karel Pavlišťík (*Karel Pavlišťík a Mužáci ze Zlína*). Ve svém příspěvku ukázal další rozměr jeho aktivit.

Josef Holcman uzavřel blok zdravic svou osobní vzpomínkou a osobním zhodnocením svého vztahu ke Karlu Pavlišťíkovi. Připomenul jeho roli jako hybatele a iniciátora řady aktivit odborných i společenských, jako osobnost, která pozitivně a inspirativně ovlivňovala své okolí (*Autenticita výročních obyčejů a transformace folkloru do poučených pódiových vystoupení*).

Odborná konference měla i vzpomínkovou a společenskou část, která proběhla v prostředí hradu a hájenky v Malenovicích. Program zahájila prohlídka autorské expozice Karla Pavlišťíka *Dřevo, proutí, sláma v tradiční rukodělné výrobě*, která byla oceněna v roce 2004 Českou národopisnou společností za nejvýznamnější počín v oboru a i po letech své existence má stálou platnost. Život a práci Karla Pavlišťíka připomněla i menší dlouhodobá výstava nazvaná stejně jako konference – *Mezi etnografií, folkloristikou a muzejnictvím*.

Za účasti bývalých spolupracovníků, dlouholetých přátel a nejbližší rodiny na společném setkání zazpívali a zahráli ti, jež Karel Pavlišťík dlouhodobě odborně vedl a přivedl i k metám nejvyšším, folklorní soubory a mužské sbory Mužáci ze Zlína, Vavříneček z bojkovického Světlovanu, CM Kašava s primášem Petrem Králem. Společenský večer byl spojen i s připomínkou tradičního, a v roce 2021 bohužel nerealizovaného, Tříkrálového koštování.

Obr. 4: Vystoupení sboru Mužáků ze Zlína. Fotoarchiv MJVM. |

Vlastní termín konference se kvůli epidemiologické situaci musel v průběhu jara až začátku podzimu roku 2021 opakovaně měnit, ale navzdory tomu se ji podařilo realizovat s reprezentativní účastí. Všechny přednesené příspěvky jsou zařazeny do sborníku, který nese název konference – *Mezi etnografií, folkloristikou a muzejnictvím*. K vydání jej připravili Klub H+Z a Muzeum jihovýchodní Moravy.

Obr. 5: CM Kašava s primášem Petrem Králem. Fotoarchiv MJVM. |

Obr. 6: Mužský sbor Vavříneček z Bojkovic. Fotoarchiv MJVM. |